

שש אחרי המלחמה

**אנו רוצים להאמין שלקחי המשבר יהיו כאלו שימנעו את הישנותו, אך למעשה
אנו רק זורעים את זרעי הפורענות הבאה - שתהיה הרסנית מכל קודמותיה.
הדרך למנוע אותה היא להבין שהאתיקה היא התרופה היחידה לחולאי הכלכלה
הגלובלית < יעקב קורי**

מהביצה שבה אנו שרויים. ארגוני האתיקה שבהם חברים כמה עשרות משוגעים לדבר מקבלים מימון מחברות אותן עליהם לדרג. באוניברסיטאות קמות פקולטות וקתדראות על שם איל הון כזה או אחר, שלא נותנות דריסת רגל להשקפות ניאורחברתיות ולביקורת על קשרי הון ושלטון.

הפוליטיקאים ממשיכים לקבל תרומות נדיבות ולגמול למיטיביהם בדרכים ישירות או עקיפות. פקידי הממשל ממשיכים לעבור – אחרי תקופת צינון מגוחכות – לשרת את מי שעליהם פיקחו (ולעיתים רק פיקחו כביכול). ואת המעטים שמעזים לדבר, מרחיקים מהבמה או משתיקים בתביעות דיבה.

לא מלמדים אתיקה, נלחמים נגד החקיקה

בחברות, בבנקים, במשרדי עורכי הדין ורואי החשבון כמעט ולא מעבירים קורסים באתיקה עסקית. שמא יש החוששים שמא קורסים כאלו יפתחו קופות שרצים בארגון? ובכל מקרה, זוהי טמינת ראש בחול, שכן המשברים הגדולים שמוטטו חברות בשני העשורים האחרונים נבעו מכשלים אתיים של אנשים כמו קן ליי, ניק ליסון וז'רום קרביאל.

רוב הארגונים מסתפקים בכתיבת קודים אתיים במקרה הטוב ולא עושים דבר להטמעתם, כי ממילא קוצצו בצורה דרסטית תקציבי ההדרכה, והאתיקה היא במקום האחרון בחברות כמו באוניברסיטאות. אמנם ממנים "קציני ציות ראשי", מין שעטנז של יועץ משפטי וקצין אתיקה, האמור למנוע את כניסת השרץ אך בפועל לעיתים מטהר אותו.

תחליף לשוק החופשי.

האשמים לא נענשו, הלקחים לא הופקו

אלא שהכלכלה מתאוששת, האשמים כרגיל לא נתנו את הדין והאזרחים נאלצים לשלם את המחיר בדמות הפסדים באפיקי החיסכון ארוכי הטווח, "תספורות" לאיגרות חוב, אבטלה, עלייה במיסים וגאות באינפלציה. כיוון שמחוללי המשבר לא סבלו די הצורך, לא הופקו הלקחים הנדרשים וכעת נביאי החורבן נתפסים כאשמים.

אנו ממשיכים לדגול במקסום הרווחים בכל מחיר, במתן תרומות של פרומילים מהרווח וגם זה בקיצוץ דרסטי בגלל צוק העיתים – וזה עושה אותנו לאתיים, בעלי רגישות חברתית, חסרי נקיפות מצפון ובא לציון גואל. השוק שוב הוכיח שהוא צודק; עובדה שהתאוששנו, ספינת השוטרים לא טבעה.

אלא שלמעשה אנו ממשיכים להפליג לעבר הקרחונים, שלמזלנו נמסים עד שאנו מגיעים אליהם בגלל התחממות כדור הארץ שאנו האשמים בה. במחצית מעלות המשבר ניתן היה למצוא פתרון להתחממות ולהציל את העולם, אך מהו כדור הארץ לעומת תאוות הבצע של מתי מעט השולטים בו ללא עוררין.

אם נשארו איים של שפיות בכמה חוגים אמיצים באוניברסיטאות, שהעזו ללמד אתיקה עסקית בדרכים לא קונבנציונליות של אירועים ומשחקי תפקידים הממחישים את המשברים וסיבותיהם, גם הם קוצצו או נעלמו בגלל הקשיים התקציביים. במקרה הטוב מלמדים עשר שעות על התיאוריות של אריסטו או קאנט, ובכך מרחיקים עדות

למה המלך אמר: "אל תצדק הרבה". ואכן, עולם העסקים אחרי המשבר הכלכלי לא מוכן לסלוח למי שצדק בתחזיות פסיוניות ובמיוחד אם הוא מכריז בראש חוצות: "אמרתי לכם".

בעשור האחרון העזו כמה אתיקנים להתבטא נגד האופוריה בשוק ההון ובכלכלה העולמית. הם טענו, כי החברות והבנקים עובדים במינופים מטורפים, שוק ההון מונע על ידי תאוות בצע שלוחת רסן, אין כיסוי ריאלי להתעשרות הווירטואלית של חברות מושחתות. הם יצאו נגד בועת הדוט.קום, אג"ח זבל/סאב־פריים והעליות המטאוריות של הבורסות.

כלכלנים חתני פרס נובל, דוגמת ג'וזף שטיגליץ, התבטאו נגד התיאוריות הניאורליברליות ששלטו בכיפה, היד הנעלמה, עליונות כוחות השוק ומיעוט הרגולציה. הם זכו לקיתונות של רותחין ונענו בטיעון הנצחי שעם הצלחה לא מתווכחים, ולא משנה באיזה מחיר משיגים אותה.

ואז פרץ המשבר החמור ביותר מאז שנות ה־30, ולרגע היתה עדנה לאתיקנים ולחסידי הדרך השלישית בין הקפיטליזם הדרוויניסטי לבין הסוציאליזם הדוגל במעורבות מסיבית של הממשלה בכלכלה. לרגע נדמה היה, כי כולם חזרו בתשובה והתחרו בביקורת על היד הנעלמה והטייקונים של וול סטריט. אך אלה המשיכו לחלק לעצמם בונוסים של מיליארדים, למרות ששווי החברות והבנקים צנח בעשרות אחוזים. כולם הוקיעו את ברנרד מיידוף ודומיו, אך מיהרו להסתייג ולומר שמדובר רק בתפוחים רקובים ואין

ד"ר יעקב קורי, אוניברסיטת חיפה

באווירת "החייל האמיץ שווייק", אנו משוכנעים שפינו לשלום ולשגשוג - ומתעלמים מאותות האזהרה

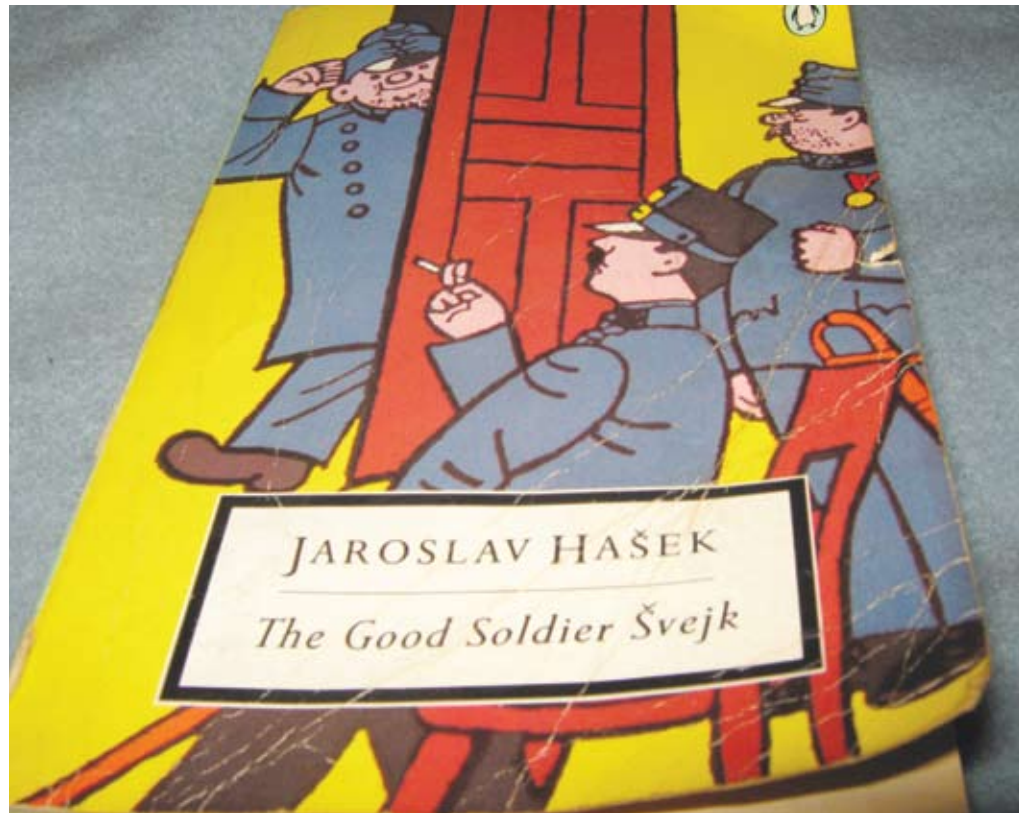
כלית של שנות ה-20 יביאו לנו שלום ושגשוג מארכי ימים. אנו מתעלמים מברטולד ברכט הכותב את "אופרה בגרוש", מווינסטון צ'רצ'יל המתריע מפני הנאצים וג'ון מיינרד קיינס המציג דרכים חילופיות לכלכלת השוק הניאורליברלית.

ובנימה אקטואלית: לאילי הון אתיים כמו סטף ורטהיימר או וורן באפט אנו מתייחסים בזלזול, כי הכלכלה הריאלית שוב אינה חשובה והבורסה מתחילה לחזור לרמתה מלפני המשבר. יש לנו זיכרון קצר, אנחנו לא אוהבים נביאי אמת ומעדיפים לשקוע בתוכניות הריאליטי, כוכב נולד לשיר ולרקוד, האח הגדול והראש הקטן.

אנחנו משאירים לנביאי הזעם לכתוב ספרים בתפוצה דלה, לאוניברסיטאות ללמד עשר שעות אתיקה בלימודי רשות בשביל לרשום V כמו שרושמות החברות הלא-אתיות התורמות למתנ"ס השכונתי.

המשבר הכלכלי הבא, משבר יום הדין, בפתח – אך אנו מתעלמים ממנו, כי יצאנו מהקודם רק בשן ועין (של אחרים כמובן). יש לנו עוד כמה שיניים, עוד עין ועוד הרבה תקווה שעברנו את פרעה ונעבור גם את זה. אבל הצונאמי שהטביע את צבא פרעה עומד להטביע גם את בני ישראל, את הטובים ואת הרעים, כי בעקבות ההתחממות הגלובלית, השחיתות מרקיעת השחקים והספקולציות האדירות – העולם קטן עלינו ולא יוכל לספוג את רוע הגזירה.

אך לא פסה התקווה. אנו יכולים עדיין לשנות את דרכינו מן היסוד ולמנוע את הרע מכל. יש לנו עוד זמן – כמה שנים, עשור אחד לכל היותר, לאמץ את דרך האתיקה והאחריות החברתית. הדבר תלוי רק בנו – אם אנו חפצי חיים!

שיבקשו לעקוף אותה, ואילו האמצעים המוניטריים עלולים ליצור בועות חדשות שיתפקעו בבוא תורן.

בגלל הכלכלה הגלובלית והמינופים האדירים, אדם כמו ליסון יכול למוטט בנק, ומספר בנקים וחברות ביטוח לא אחראיים יכולים למוטט את הכלכלה הריאלית. לא בכדי קרא וורן באפט, איש העסקים האתי ביותר בעולם, לכלים הפיננסיים המתוחכמים האלה "נשק להשמדה המונית". ארה"ב ובריה"מ השכילו במשך למעלה מיובל להימנע משואה גרעינית, כי ידעו שהן ישלמו את מחירה. לעומתן, קברניטי הכלכלה העולמית הניאורליברלית משחקים בכלי נשק להשמדה המונית ולא מפחדים מתוצאותיה, כי מדובר בכספם של אחרים והם עצמם עלולים לא נותנים את הדין.

לועגים לאילי הון אתיים, מעדיפים לשקוע בריאליטי

אם לחזור ל"חייל האמיץ שווייק", אנחנו כבר בשש אחרי המלחמה. הסתיימה מלחמת העולם הראשונה, שתבעה מחיר נורא שהאנושות לא ידעה כמותו. אנו משוכנעים שחבר הלאומים, הסכמי ורסאי והגאות הכל-

כאשר כבר יש רגולציה ברוכה, דוגמת חוק סרבנס-אוקסלי, טוענים שהיא פוגעת בעסקים ומשקיעים מיליונים במציאת דרכים לעוקפה – במקום להשקיע את הכסף בהפיכת החברות לאתיות. ואילו המתריעים שהעזו להתבטא נגד השחיתות מקבלים קידום: במקום להיקרא "דון קישוטים", הם הופכים לאויבי הציבור.

עיניהם של רבים טחו מלהבין, כי בעוד שבעבר הסתכמו נזקי השחיתות במיליארדים בודדים, כיום נזקי השחיתות ותאוות הבצע כבר מגיעים לטריליונים. המשבר הבא, העלול להתרחש עד שנת 2020, עלול למוטט את התאגידים הגדולים, הבנקים הגדולים וקרנות הפנסיה הגדולות ואחריהם את הכלכלה העולמית.

מה ניתן לעשות על מנת למנוע אפוקליפסה זו? ברמה היום-יומית, צריך לחנך את אנשי העסקים באוניברסיטאות, בחברות ובמשרדי רואי החשבון. להעביר להם קורסי חובה של 150 שעות במקום 10-15 שעות, כי האתיקה לא פחות חשובה מחשבונאות ומנייתוחים טכניים.

ברמה העקרונית יש להבין, כי האתיקה היא התרופה היחידה שתמנע את המשבר הבא. הרגולציה לא תוכל לעמוד בפני מי